

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Anton Ramazanzadeh Darabad

Trafikljus räddar liv, hade grönt ljus för eget bruk av narkotika gjort detsamma?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: VT 2019

Innehållsförteckning

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Avgränsning	6
1.3 Syfte och frågeställning	6
1.4 Metod och material	6
1.5 Disposition	7
2. HUR DEN SVENSKA NARKOTIKALAGSTIFTNINGEN UPPKOM	8
2.1 Utvecklingen av svensk narkotikalagstiftning	8
2.2 Kriminaliseringsgrund – När blev frågan om bruk aktuellt i svensk narkotikastrafflag	9
3. TEORIER SOM TALAR FÖR ATT AVKRIMINALISERING LEDER TILL EN VÄSENTLIG ÖKNING AV PROBLEMATISK KONSUMTION	10
3.1 Biokemisk Teori	10
3.2 Inkörssportsteorin	11
3.3 Problematisk konsumtion	11
4. KRIMINALISERING – HISTORISK UTVECKLING	13
4.1 Hur det gick till när kriminalisering av det egna bruket blev en del av debatten	13
4.2 Upptakten till kriminalisering av det egna bruket	14
4.2.1 Vändningen kom – Eget bruk kriminaliseras	16
4.2.2 Kriminaliseringen skärptes	17
5. STRAFFRÄTTSTEORIER	18
5.1 Straffrättsprinciper som råder vid kriminalisering	18

5.2 Skyddsintresse som skäl för en kriminalisering	19
6.2.1 Skadan och dess verkningar	22
6.2.2 Kriminaliseringens effekter	23
6.2.3 Förkastligheten	23
6.3 Slutsats utifrån det som framställts	24
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	26

Summary

This thesis describes the Swedish penal law on narcotics in a historical context with certain focus on personal use of drugs. This thesis is going to examine this by putting legislative work in the political and cultural reality that was present around a legislative amendment. The thesis is going to describe the different theories that are the reasons behind how the law is written today and how different Swedish politicians have used the law to shape how society views drugs. The period of time that this thesis is putting main focus on is from the mid-1960s until today. Particular attention is paid to the criminalization of personal consumption of narcotics. The background begins with a description of the Swedish prohibition policy, then transitioning to early Swedish drug policy and legislation. Thereafter, the Swedish drug policy is described from the 1960s until today by presenting different players in the Swedish drug policy. Finally, the thesis is going through the development of the penal law on narcotics. This is where the author shows what arguments the legislature has chosen to motivate the penal law on narcotics and the amendments that were made to it. A selection of the main arguments is presented and further examined in the analysis.

Sammanfattning

Denna uppsats beskriver den svenska narkotikastraffrätten med särskilt fokus på det egna bruket i en historisk kontext genom att sätta lagstiftningsarbetet i den politiska och kulturella verklighet som var närvarande vid lagstiftningen. Beskrivningen sker främst kronologiskt med fokus på olika politiska viljor som var med och formade narkotikalagstiftningen i Sverige. Tidsperioden sträcker sig främst från mitten av 1960-talet fram till idag. Det kommer riktas mycket fokus kring hur och varför det egna bruket av narkotika kriminaliserades vilket också är uppsatsens huvudämne att forska inom. Bakgrunden börjar med en beskrivning av den svenska förbudspolitiken för att sedan övergå till bakomliggande teorier sedan kommer en kort introduktion gällande narkotikalagstiftningen. Vidare går texten igenom hur den svenska narkotikalagstiftningen utvecklats sedan 1960-talet och de olika ändringarna som skett fram till den lagstiftningen som är aktuell idag. Texten kommer ge en bild av hur olika politiska viljor inom haft sin prägel på synen som råder i samhället. Slutligen kommer texten visa bakomliggande skäl lagstiftaren valt för att motivera ändringar till en mer omfattande narkotikastrafflag. Sammanfattningsvis kommer motiveringarna från lagstiftarnas sida och argumenten som förts att sammanställas och få författarens analys av det hela och vad författaren anser vara den bästa lösningen för framtiden baserat på doktrin och förarbeten.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till familj och vänner som alltid funnits där för mig.

Jag vill tacka min handledare Per Nilsén för hjälp med språk och källor. Ett stort tack går även till föreläsaren Sacharias Votinius på fakulteten som väckte mitt intresse i ämnet då han i en föreläsning nämnde ”crack” och hur drogrelaterade brott är särskilt riktade mot vissa grupper i samhället i USA. Ett särskilt tack till min mor Azar Mosalli som både agerat stöd under kandidatuppsatsens gång samt hållit min mage mätt om nätterna då jag skrev arbetet under en fastemånad. Ett avslutande tack går till alla mina vänner i Lindängen som alltid funnits där.

Förkortningar

BRÅ	Brottsförebyggande rådet
Ds	Departementsserien
JuU	Justitiekottet
PM	Promemoria
Prop.	Proposition
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I denna uppsats kommer jag inledningsvis ge en bakgrund till den svenska narkotikalagstiftningen och försöka förstå varför Sverige har haft en restriktiv syn på narkotika och dess utveckling.

De senaste åren har debatten förts på olika platser runt om i världen om hur lagstiftningen kring narkotika bör se ut. Många länder har valt att legalisera exempelvis cannabis och andra länder har valt att avkriminalisera. Då jag själv har vuxit upp i ett socialt utsatta område i Malmö så kom jag i kontakt med folk som hamnade i den onda cirkeln som missbruk leder till i väldigt ung ålder. Jag har därför alltid haft en stark motsättning till legalisering men har under senare år velat belysa avkriminaliseringens roll i debatten. Debatten ser annorlunda ut överallt och i många år har jag förundrats över denna vitt skilda uppfattning om narkotika som existerar.

Narkotikafrågan har spelat en central roll i den svenska kriminalpolitiken sedan mitten på 1960-talet. Olika teorier och aspekter har också förändrats med tiden, stundtals har narkotikabrukaren setts som gärningsperson och stundtals som offer. Inom detta område sammanhänger alltså behovet av vård med kravet på straff.¹ Narkotikaproblematiken växte på riktigt fram under 1960-talet, då framställdes detta i samhället som ett tecken på en mörk och skrämmande samhällsutveckling. Frågan växte och efter påtryckningar av media valde ansvariga myndigheter att tillsätta den första statliga utredningen för narkotika, Narkomanvårdskommittén (SOU 1967:25, SOU 1967:41, SOU 1969:52, SOU 1969:53) som försökte definiera problem som uppstod i samband med narkotikans problematiska påverkan på samhället och utredde frågorna kring detta.²

För att få en bredare uppfattning om den aktuella debatten gällande avkriminalisering av ringa narkotikabrott även kallat eget bruk måste vi först förstå aktörerna och dess teorier som ligger till grund för kriminaliseringen. Diskussionen kring bruket av narkotika i en historisk kontext går egentligen mycket längre tillbaka i tiden än 1900-talet. Fokus kommer dock vara på tiden

¹ Tham, Henrik: Kriminalpolitik Brott och Samhälle i Sverige sedan 1965, s. 95

² Olsson, Björn: Narkotika om problem och politik, s. 23

från det faktum då narkotika sågs som ett hot mot samhället som tidigare nämnt och lagstiftningsarbetet som sattes igång vid denna tidpunkt för att motverka detta.

1.2 Avgränsning

För att texten inte ska vara överflödigt så har författaren av avgränsningsskäl basera faktan och argumenten som förs i texten främst på förarbeten och propositioner samt böcker med särskild inriktning på svensk narkotikalagstiftning. Jag kommer främst redogöra för synen på narkotika i modern tid på grund av avgränsningsskäl för att uppfylla syftet med texten samt för att besvara frågeställningen.

1.3 Syfte och frågeställning

Mitt syfte är att gå igenom utvecklingen och argumenten för den nuvarande svenska modellen mot de argumenten som finns för avkriminalisering och sedan analysera och presentera en slutsats baserat på det ur ett straffrättsteoretiskt perspektiv. Det faktum att lagstiftarna kriminaliserat narkotikabruk är intressant eftersom narkotikabruk främst skadar individen. Beteenden som skadar andra gör att en kriminalisering blir enkelt att motivera men så är det inte i detta fall. Texten kommer ur ett liberalt straffrättsteoretiskt perspektiv lyfta kriterier som bör uppfyllas för att en kriminalisering ska anses vara legitim. Fokus kommer främst ligga på att besvara frågeställningen och hur en kriminalisering påverkar en (miss)brukares liv och om de argumenten som motiverat fram kriminalisering då motiverar detta.

- Skulle en avkriminalisering av narkotikabruk leda till att folk får en andra chans i livet?

1.4 Metod och material

Under textens gång har jag valt att använda mig utav den rättsdogmatiska metoden för att redogöra för den rättsliga utvecklingen som skedde vid kriminaliseringen av narkotikabruk.³ Det bör dock uppmärksammas att syftet inte har varit att konstatera vad som är gällande rätt utan mer att gå igenom argument som för och emot en kriminalisering.

³ Körling & Zamboni 2013, s. 20–21.

Principerna om kriminalisering som används i uppsatsen utgår från liberal straffrättsteori. Detta kan motiveras med att den liberala straffrättsteorin.

1.5 Disposition

Denna uppsats kommer att behandla kriminaliseringen av ringa narkotikabrott, det personliga bruket, samt utvecklingen detta område haft inom svensk politik. Till mesta dels kommer detta redogöras ur ett samhällsperspektiv och dess förklaringsteorier samt ur den drabbade individens perspektiv.

2. Hur den svenska narkotikalagstiftningen uppkom

2.1 Utvecklingen av svensk narkotikalagstiftning

För att kunna förstå argumenten som finns för och emot kriminalisering av ringa narkotikabrott som ofta benämns som narkotika för eget bruk så måste vi först förstå hur den svenska narkotikalagstiftningen ser ut, hur den uppkom samt hur det har påverkat vår syn på narkotika i samhället och hur kriminaliseringsbegreppet har stigmatiserat vår syn på narkotika i alla dess former.

Idag så är den dominerande förklaringsmodellen i Sverige att drogernas biokemiska (beroendeframkallande) egenskaper är problematiska. Med utgångspunkt i svenska teorier med svensk forskning på området anser vi veta att legalisering/avkriminalisering skulle leda till ökat missbruk vilket skulle skada samhället i stort. Tar vi detta i beaktning så verkar därför debatten som är så aktuell på andra platser i världen helt irrelevant för det svenska samhället. Det perspektiv som däremot ger en psykosocial teori och en helt annan förståelse för problematiken kan då leda till en annan slutsats. I denna uppsats kommer jag lyfta fram argument om att ingen med säkerhet kan förutspå vad en avkriminalisering av ringa narkotikabrott hade gett för effekt i Sverige. Således kommer jag under textens löpande gång att sammanfatta argument för respektive emot att vi kommer att få en väsentlig ökning av antalet problematiska konsumenter ifall vi överger den nuvarande teorin om prohibition som vårt främsta verktyg mot narkotika. I stora delar av världen pågår en som ovanskrivet debatten om huruvida narkotika ska legaliseras alternativt avkriminaliseras. För att ta ett exempel som ligger i vår närhet så behöver vi bara åka över bron till vårt grannland där Köpenhamns kommunfullmäktige gett avkriminalisering grönt ljus.⁴

⁴ <https://www.berlingske.dk/samfund/koebenhavn-vil-goere-hashsalg-lovligt>

2.2 Kriminaliseringsgrund – När blev frågan om bruk aktuellt i svensk narkotikastrafflag

När lagstiftningsarbetet för narkotikabruk tog fart påstod lagstiftarna att allmänpreventionen var den grundläggande påföljden som skulle sättas i effekt. Det är dock omdiskuterat idag att det enbart skulle vara denna effekt. Allmänpreventionen kan knappt användas som ett enskilt argument egentligen utan det blev snarare en målsättning som bakades in i flera av de övriga punkterna, detta då allmänpreventionen i sig knappt nämns i förarbetena. Exempelvis tas den bara upp en gång i prop. 1987/88:71, då eget bruk kriminaliserades, och inte alls då det infördes fängelse i straffskalan för eget bruk. Det är enligt Jareborg inte heller ett hållbart argument att motivera längre fängelsestraff med allmänprevention som grund. Detta är kanske ett positivt tecken även om allmänpreventionen som sagt ligger till grund för många av de andra argumenten utan att egentligen nämnas.⁵

Argumentet som individualpreventionen grundar sig på utgår från en rationell person och inte en i missbruksförhållande. Ett hot om straff för missbruket borde därför inte påverka denna relation i särskilt stor utsträckning. Paralleller kan dras med en person som röker cigaretter denna person lever hela tiden med, inte ett straffhot, vetenskapligt grundade fakta om en för tidig död, detta hindrar inte för den sakens skull att personen slutar röka. Självklart finns den psykologiska aspekten som innebär att ett hot om straff går att relatera till mer konkret och blir därmed också i högre grad dirigerande för vilka handlingar vi väljer att begå. Straffhotet kan förvisso kanske hindra ungdomar att utveckla ett missbruk utan någon tidigare erfarenhet av narkotika, det kanske påverkar ungdomar på så vis att de avstår från sin narkotikadebut. Det är nämligen sannolikt så att den avskräckande effekten skall vara störst på dessa samt på personer från socialt väletablerade grupper som i första hand experimenterar med narkotika. Dessa två grupper har åtskilligt mer att förlora i form av hinder för utbildning och arbete på en eventuellt fällande dom för narkotikabrott.⁶

⁵ Jareborg 1995, s 35.

⁶ Söderström, 1985, s 108.

3. Teorier som talar för att avkriminalisering leder till en väsentlig ökning av problematisk konsumtion

3.1 Biokemisk Teori

En rådande teori är att ifall samhället skulle utveckla en mer avslappnad attityd till narkotika så skulle det bli mer vanligt förekommande i samhället. Detta skulle ske då personen i sådana fall inte skulle betraktas överträda den samhällsnorm som råder idag. Samhället sätter normer och skulle narkotika då normaliseras så skulle alltså flera människor enligt denna teori inte längre känna att de faller utanför. Allt fler personer kommer därför känna mindre risk att det strider mot den generella uppfattningen av hur en god samhällsmedborgare bör vara när de använder dessa substanser. En slutsats som går att dra med hjälp av denna teori är att rekreativt bruk kommer till att öka i samhället. Leder ökat rekreativt bruk per automatik till ökad problematisk konsumtion? Svaret beror på hur vi definierar begreppet. Vart definierar vi gränsdragningen för hur missbruk ska tolkas? Om man anser att allt icke-medicinskt bruk av narkotika är missbruk blir det definitionsmässigt sant att missbruket har ökat i och med att rekreativ konsumtion har ökat. Med en sådan definition saknar svaret en djupare grund och bör därför ta in fler aspekter. Det går att få samma svar genom att ta en annan infallsvinkel med hjälp av samma teori. Grundläggande inom biokemisk teori är tanken att narkotikakonsumtion ger upphov till förändringar i det centrala nervsystemet som är av avgörande betydelse för individens beteende ”ett rus”. Utifrån detta synsätt är det bara en tidsfråga innan drogkonsumenter blir ”beroende”, dvs. inte längre kan kontrollera sin konsumtion. Från denna infallsvinkel innebär det alltså att rekreativ konsumtion bör betraktas som en övergående fas till ett beroende. Har man sin utgångspunkt i biokemisk teori har man anledning att befara att avkriminalisering faktiskt kommer att leda till en väsentlig ökning av antalet problematiska konsumenter.⁷

⁷ Goldberg, 2011, s. 27

3.2 Inkörsportsteorin

I ett samhälle där narkotikan är lättillgängligt och samhället saknar legala konsekvenser för den som brukar narkotika så brukar ofta denna teori lyftas fram som ett hinder mot detta. Inkörsportsteorin går ut på att många problematiska konsumenter får sin första erfarenhet av en drog som cannabis som omfattas av den tänkta avkriminaliseringen och på så vis skulle cannabis då fungera som en inkörsport till tyngre droger. Anhängare till denna teori hävdar på samma sätt som företrädare för den biokemiska teorin som talar om förändringen som sker i det centrala nervssystemet ”ruset” hos brukaren blir beroende av detta vilket per automatik leder till ett ”beroende”. Hur som helst går denna teori vidare på så vis att när detta ”rus” inte längre påverkar kroppen lika mycket så kommer personen kompensera detta med en tyngre drog. Denna teori har länge använts i den svenska narkotikapolitiken för att helt förkasta alla andra former av liberalt tänk på området.⁸ En kritisk invändning mot denna tolkning av inkörsportsteorin är att den drar ett för enkelt kausalsamband.⁹ Inkörsportsteorin har dock olika inriktningar och en än mer nyanserad sådan är följarna av denna teori som drar föregående kausalsamband och lägger en aspekt som innebär att cannabis inte per automatik leder till bruk av tyngre droger men att drogen skapar en förhöjd risk att så skulle ske.

3.3 Problematisk konsumtion

Tidigare nämnt ett flertal gånger i texten är termen ”problematisk konsumtion”, för att vidare förklara vad denna term innebär kommer jag gå in på detta i följande del av texten. Problematisk konsumtion är när en brukare av psykoaktiva substanser oavsett i vilken form låter detta spela en betydande roll i deras vardag. Det är inte en helt klar definition utan det krävs helt enkelt en gränsdragning för att kunna definiera. För att enklare förklara kan vi se på det som en skala där vi i ena änden har absolutister där drogerna helt saknar betydelse i vardagen, någonstans i mitten finner vi rekreativkonsumtion som sedan övergår till problematisk konsumtion i andra änden. För att klargöra var en person befinner sig på skalan är gränsdragningen nödvändig. Konsumtionen av psykoaktiva substanser blir problematisk när en brukare ger narkotika och dess psykoaktiva effekter företräde framför sociala relationer, familj, arbete, ekonomi och hälsa.¹⁰ Skillnaden mellan rekreativkonsumtion och problematisk konsumtion har betonats

⁸ IBID, s. 86

⁹ IBID, s. 16

¹⁰ Goldberg, 2005, s. 22

av många forskare. Howard Parker skriver att en gränsdragning mellan rekreativkonsumtion och problematisk konsumtion sker då ”de flesta tonåringar och unga vuxna konsumenter integrerar sin fritid i ett annars aktivt liv: deras drogkonsumtion är anpassad till och konkurrerar med andra fritidsintressen som idrott, resor, romans, shopping, nattliv, alkohol och viktigt av allt, att ha roligt med sina vänner.”¹¹ En brukare går alltså över gränsen till missbruk när den prioriterar narkotikan över dessa bitar i sitt sätt att leva. För att sätta detta i perspektiv kan det exempelvis vara, när en person ständigt väljer att stå över en utekväll med sina vänner med ursäkten att personen bara vill varva ner och röka cannabis istället, ett tecken på att bruket börjar bli problematiskt. Vad som också ska tas i akt är hur ofta brukaren väljer att bruka narkotika och vilken sorts narkotika. Frekvensen är följaktligen viktig vid gränsdragningen men inte heller en tillräcklig grund. Enligt Goldberg är det under vissa omständigheter möjligt att bruka narkotika regelbundet utan att för den delen tillåta narkotikan bli dominant i livet och mer av ett missbruk. Detta gör sig tydligast i exempelvis Nederländerna där cannabis legaliserats och är lättillgängligt, billigt och accepterat i det offentliga rummet. I Nederländerna är det således vanligt att många brukar droger dagligen vilket ger en hög frekvens av bruket som inte nödvändigtvis blir ett missbruk. Bruk av droger på detta sätt kan närmast liknas vid alkoholkonsumtion i Sverige som för många består i en öl på närmaste krog efter jobbet. Dessa personer bör enligt Goldbergs begreppsapparat alltså inte ses som problematiska konsumenter. Gränsdragningen för att avgöra vem som är en problematisk konsument enligt detta stycke sammantaget ger inga direkt svar. Problematiska konsumenter och rekreativkonsumenter kan mycket väl använda samma typer av drogpreparat men det är innebörden och syftet som är vägledande för att kunna avgöra.¹²

¹¹ Parker, 2011, s. 156–157.

¹² Goldberg, 2005, s. 24.

4. Kriminalisering – Historisk utveckling

4.1 Hur det gick till när kriminalisering av det egna bruket blev en del av debatten

Kriminaliseringen är ett huvudämne i denna uppsats och varför just narkotikabruk blev kriminaliserat är en intressant fråga. Tanken med kriminalisering av olika handlingar är att handlingarna har konsekvenser för andra. Det är således inte särskilt kontroversiellt att lagstiftarna vill förhindra att sådant sker genom att kriminalisera vapeninnehav då det kan leda till skada på andra men varför kriminaliserar lagstiftaren narkotikabruk. Narkotikabruk är ju en handling där skadan riktas mot den individ som brukar och ingen annan det är därför kriminaliseringen blir väldigt ogrundad.

Sverige fick sin första narkotikastrafflag 1968¹³ när denna kom till så ersatte vissa bestämmelser i den tidigare narkotikaförordningen. Den tidigare förordningen omfattade straffbarhetsbestämmelser som tillverkning, överlåtelse, försäljning, samt innehav av narkotika.¹⁴ Huruvida själva bruket av narkotika skulle vara straffbelagt var inte något som nämndes i förarbetena men lagstiftaren gav dock uttryck för att kriminaliseringen av narkotikainnehav inte skulle leda till att missbrukare väljer att inte våga söka vård.¹⁵

Narkotikastrafflagen lämnades dock inte oförändrad därefter utan kom till att gå igenom ett antal förändringar med tiden för att ge uttryck för lagstiftarnas vilja.¹⁶ Bland annat ändrades minimistraffet och lagstiftaren ville ta hårdare tag i problemet med narkotika i samhället. Lagstiftaren skärpte alltså straffet för grovt narkotikabrott från fängelse i lägst sex månader och högst fyra år till fängelse lägst två år och högst tio år. Tidigare hade synen på vad som klassas som straffbara narkotikabrott varit rätt genomgående i lagstiftningen. Det var inga större förändringar men detta kom till att ändras 1988 då lagstiftaren valde att göra det egna bruket av

¹³ SFS 1968:64.

¹⁴ Prop. 1968:7, s. 3.

¹⁵ Prop. 1968:7, s. 113.

¹⁶ SFS 1969:33; SFS 1972:193; SFS 1981:226.

narkotika straffbart.¹⁷ Efter denna ändring i straffbarheten så banar detta vägen för en narkotikalagstiftning som kom till att skärpa straffen ytterligare för det egna bruket. Redan 1993 så valde nu lagstiftaren att införa fängelse på straffskalan för det egna bruket samt att lagstiftaren öppnade även upp för användandet av olika polisiära tvångsmedel för att få bukt med narkotikan i samhället.¹⁸ Sverige gick sedan 1995 med i EU¹⁹ och detta medlemskap har således även förändrat lagstiftningen som råder på området vilket ledde till att kriminaliseringen utvidgats till att även omfatta ämnen som används vid tillverkningen av narkotika. I lagen sammanfattas dessa ämnen med begreppet narkotikaprekursorer.²⁰

Utvecklingen har lett oss till hur det ser ut i lagen idag där i princip all befattning som råder av narkotika och narkotikaprekursorer är kriminaliserat enligt lag. Narkotikabrotten delas nu även in i tre svårighetsgrader; ringa brott, brott av normalgraden samt grovt brott.

4.2 Upptakten till kriminalisering av det egna bruket

Narkotika hade sedan 60-talet varit en debatt som kom till att bli allt mer aktuell i samhället och inte minst på 80-talet då väldigt drastiska förändringar kom till att ske i narkotikapolitiken. Tidigt 80-tal så kom politiker med motioner där viljan var att även kriminalisera det egna bruket av narkotika vilket tidigare inte hade omfattats. Motionerna fick dock inte någon särskild respons utan avfärdades med motiveringen att det inte fanns skäl att omfatta det egna bruket i lag.²¹ Men diskussionen om att kriminalisera det egna bruket tog inte slut där utan kom till att vara på tapeten ett långt tag framöver.

Som tidigare nämnt i uppsatsen så kommer fokus ligga på modern tid och hur utvecklingen sett ut sedan dess. Diskussionen kring bruket av droger i Sverige tog fart ordentligt på 1960-talet. Debattens utveckling tog fart på riktigt i takt med att ungdomar i medelklassen började bruka droger som cannabis och LSD och första anhängarna för prohibition förde då argument om att det saknades logik i det faktum att alkohol var tillgängligt och lagligt medan andra droger då skulle vara olagliga.²²

¹⁷ SFS 1988:286.

¹⁸ Prop. 1992/93:142, s. 2.

¹⁹ <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/safungerareu/sveriges-vag-till-eu-medlemskap/>

²⁰ 9 § Narkotikastrafflagen.

²¹ JuU 1981/82:47, s. 15; JuU 1982/83:37, s. 15.

²² Goldberg, 2011, s. 153.

Regeringen ville få bukt med narkotikamissbruket i samhället och inrättade därför 1982 en narkotikakommission. Denne fick i uppgift att komma med förslag på åtgärder som ska stävja narkotikamissbruket.²³ Kommissionen var av ståndpunkten att kriminalisering av eget bruk inte borde genomföras.²⁴ Kommissionen angav som skäl till en sådan lagstiftning att den dels skulle vara paternalistisk dels att den inte förväntades ha någon större påverkan på det tunga missbruket utan snarare stöta bort personer i den sitsen från att söka vård.²⁵ Kommissionen fann även att en kriminalisering av eget bruk likväl kunde omfattas av olagligt innehav som redan var kriminaliserat. Bruk var alltså indirekt en handling som kunde omfattas som en straffbar handling i narkotikalagen. Kommissionen menade vidare på att de argument som fanns för kriminalisering, som ville visa på samhällets nolltolerans mot narkotikan, iscensatte den straffria zon som fanns. Ett annat argument som också propagerades av kriminaliseringsanhängarna var att det skulle uppstå svårigheter med att styrka att en drogpåverkad person haft innehav av droger tidigare vilket inte skulle behövas när bruket i sig var straffbart.²⁶ Här var kommissionen av en annan uppfattning. Å ena sidan fann inte kommissionen det nödvändigt att kunna döma personer som sporadiskt brukat droger för deras konsumtion av narkotika å andra sidan menade även kommissionen att det resurser för analys och spårning som krävs för att styrka detta inte är nödvändigt. Analysresultaten hade också sin problematik och var inte alltid tillförlitliga. Ännu ett problem skulle vara att misstänkta personer skulle behöva gå kroppsbesiktning vilket kommissionen ansåg kränker individens integritet. Särskilt då misstankarna oftast hade riktats mot en viss grupp i samhället som oftare tillhör lägre samhällsklass och brukar drogerna öppet i torg och platser där missbrukare samlas. Denna grupp av personer blir därför lättare målgrupp för polisen.²⁷ Kriminalisering av eget bruk skulle enligt kommissionen också komma till att påverka i vilken utsträckning missbrukare skulle våga söka behandling och vård för sitt beroende. Missbrukaren hamnade i en tuff sits då personen vid en kriminalisering var tvungen att erkänna brott för att få nödvändig behandling. Slutligen i sin motsättning till kriminaliseringen påpekade kommissionen att en kriminalisering skulle verka mer som någon form av symbolpolitik. Symbolpolitik leder oftare till större skada

²³ SOU 1984:13, s. 6–8.

²⁴ Narkotikakommissionen 1983, s. 11.

²⁵ Narkotikakommissionen 1983, s. 4.

²⁶ Narkotikakommissionen 1983, s. 20.

²⁷ Narkotikakommissionen 1983, s. 10–12.

än nytta enligt kommissionen.²⁸ Sammanfattningsvis efter att ha radat upp angivna skäl valde kommissionen alltså att stå fast vid att det egna bruket inte borde kriminaliseras.²⁹

Oberoende av vad kommissionen sa var det många som fortfarande propagerade för en kriminalisering. Justitieutskottet valde att ta samma ståndpunkt som kommissionen i ett betänkande. Betänkandet var ännu instans mot en kriminalisering av det egna bruket. Men den borgerliga utskottsminoriteten var ännu för en kriminalisering. Bakomliggande skäl för utskottsminoriteten var att det var viktigt att samhället tog tydligt avstånd från narkotika. Samhällets avståndstagande var enligt utskottsminoriteten viktig på så vis att det skulle leda till att fler ungdomar avstod droger. Ifall kriminaliseringen genomfördes skulle det ge större slagkraft och narkotika skulle bli allt mer stigmatiserat i samhället vilket då skulle ha psykologisk inverkan på medborgarna. Vad som var ytterligare ett skäl till att man ville genomföra en kriminalisering av det egna bruket var att Finland och Norge hade omfattat det i sin narkotikalagstiftning och att vi därför borde inta samma ställning i frågan. Ett motargument var att missbrukare skulle undvika behandling och vård vilket utskottsminoriteten ansåg gick att råda bot på genom att sekretessen inom sjukvården skulle vara tillräckligt med skydd. Utskottsminoriteten ansåg också att argumentet om nödvändighetskravet och att innehav redan omfattades av lagen var så pass vagt då det inte skulle hindra ungdomar från att testa på narkotika då en narkotikadebut ofta sker med någon annans innehav.³⁰

4.2.1 Vändningen kom – Eget bruk kriminaliseras

Slutligen skulle vändningen kriminaliseringsanhängarna hade väntat på komma. Justitiedepartementet kom i november 1986 till att föreslå en ändring där all hantering av narkotika skulle vara kriminaliserat.³¹ Bakomliggande skäl var enligt justitiedepartementet främst betydelsen av en gemensam åsikt på ämnet i samhället. Vidare ansåg de därför att den debatt som uppkommit där åsikterna gick isär skulle kunna läggas ner en gång för alla. Det fanns ett större värde i en enad syn än att värna om de punkter som tidigare nämndes som motargument för en kriminalisering. Det var alltså viktigt att släppa detta för att kunna rikta diskussioner kring narkotikalagstiftning och narkotika i samhället på andra områden i debatten. Det fanns också ett annat argument som talade emot kommissionens nödvändighetskrav och

²⁸ Narkotikakommissionen 1983, s. 11.

²⁹ SOU 1984:13, s. 88.

³⁰ JuU 1984/85:12, s. 40–42.

³¹ Ds Ju 1986:8, s. 42–44.

det var gråzonen som uppstod för inblandade myndigheter. Enligt Justitiedepartementet var det inte heller riktigt utrett för poliser och andra inblandade myndigheter vart gränsen går mellan innehav och bruk och med en kriminalisering av bruket skulle denna problematik upphöra till att existera.³²

Den socialdemokratiska regeringen som styrde under slutet på 1980-talet tog fram ett förslag baserat på den promemoria Justitiedepartementet utkom med där det egna bruket av narkotika skulle komma att kriminaliseras. Förslaget blev lite av en kompromiss på så vis att påföljden i första hand skulle bli att böter utdelades för den som visat sig ha brukat narkotika men att den i andra hand skulle utebli ifall brukaren sökt behandling eller vård och då skulle istället straffansvaret helt utebli.³³ Detta förslag från regeringen vann majoritet i riksdagen och kriminaliseringen av det egna bruket var nu ett faktum och infördes i lag den 1 juli 1988.³⁴

4.2.2 Kriminaliseringen skärptes

Redan några år efter fick Sverige en borgerlig regering och som var för en kriminalisering. När de borgerliga partierna satt på makten tog de fram ett förslag som skulle leda till en skärpning av påföljderna och att då införa fängelse i skalan än enbart böter som tidigare hade varit påföljden för eget bruk. I förslaget ville partierna också bli av med den underlåtenhet av straff som fanns ifall gärningsperson sökt behandling eller vård.³⁵

Regeringen redogjorde för många skäl till varför deras förslag borde röstas igenom. Nästa var att man inte fann böter som en tillräcklig åtgärd för att motsvara förkastligheten av att bruka narkotika. Därutöver fann man att skyddstillsyn kunde vara en lämplig påföljd och möjligheten för olika fysiska ingripanden som kroppsvisitering var skäl för att låta fängelse bli påföljd i straffskalan. Gällande avskaffandet av åtalsunderlåtenheten vid uppsökande av behandling eller vård motiverades detta med att brukaren hade sekretessbestämmelserna som gäller inom vården som ett sorts skyddsnät.³⁶

³² Ds Ju 1986:8, s. 29.

³³ Prop. 1987/88:71, s. 2.

³⁴ SFS 1988:286.

³⁵ Prop. 1992/93:142, s. 1–2.

³⁶ IBID, s. 17–18.

5. Straffrättsteorier

5.1 Straffrättsprinciper som råder vid kriminalisering

För att en rättsstat ska fungera är majoriteten av oss eniga om att ett fungerande straffsystem är en nödvändig faktor för att rättsstaten ska kunna fungera.³⁷ Den kontrollen som straffsystemet har är att med hot om straff så ska medborgarna anpassa sitt beteende därefter. Kriminalisering ska användas som ett slutligt alternativ då straff och konsekvensen den medför är det som anses mest lämpligt när någon gjort något klandervärt.³⁸ Det råder flera teorier om hur men den teori som är vanligast är allmänpreventionen.³⁹

Allmänpreventionen har den effekten när en handling kriminaliseras att den påverkar oss på tre olika sätt genom att påverka en från att begå denna handling på så vis att den har en avskräckande effekt, en moralbildande effekt och en vanebildande effekt. Tanken med den avskräckande effekten är att rädslan för att få straff utdömt ska få individen att tänka på konsekvenserna och inte begå den kriminaliserade handlingen.⁴⁰ Den moralbildande och vanebildande effekten får lagstiftarna önskad verkan av genom att normerna som följer med en kriminalisering av en handling i lagen blir något medborgarna anpassar sig efter och som sedan blir stigmatiserat att bryta. Det skapas en norm alla som är en del av samhället upprätthåller och även inom familjerelationer och arbetsrelationer ser folk till att hålla varandra i skick. Vidare har den kriminaliseringen också en symbolisk effekt i allmänpreventionen. I detta fall som beskrivits tidigare under upptakten till kriminaliseringen av det egna bruket var det mycket en signal till samhället även fast många instanser höll med om att effekterna av en sådan ändring inte var nödvändig. Lagstiftaren valde alltså med en kriminalisering av det egna bruket att skärpa en straffrättsbestämmelse även fast det i praktiken inte utgjorde någon större skillnad i myndighetsutövandet hos inblandade myndigheter. Det som nämnts ovan innebär alltså att kriminalisering fungerar på så vis att det får människor att rätta sig efter lagstiftarens vilja och är på något sätt förtryckande på det viset att det begränsar människors frihet. Vidare ska straffet även vara påfrestande för individen.⁴¹ Det är även anledningen till att ifall en handling ska

³⁷ Eklöf, 2012, s. 6–8.

³⁸ Jareborg, 2013, s. 30–34.

³⁹ Jareborg, Nils, 1995, s. 20–22.

⁴⁰ Jareborg, 2013, s. 33–35.

⁴¹ SOU 1992:61, s. 104–105

kriminaliseras ska det också ses som det sista verktyget lagstiftarna har att använda. Vidare är ännu en anledning till att straffrätt ska användas restriktivt det faktum att den effekt en kriminalisering har på straffskräcken inte ska missbrukas. Denna effekt ska istället reserveras till handlingar som är mest klandervärda. Ett straffsystem där vi missbrukar kriminaliseringsbegreppet och omfattar alla sorters handlingar skulle minska medborgarnas förtroende för rättsväsendet.⁴² Slutligen borde därför lagstiftarna reservera kriminalisering till handlingar som hör till samhällets mest klandervärda och negativa handlingar och då användas när det visat sig vara nödvändigt att använda straffsystemets sista alternativ i preventionssyfte för att motverka individer från att begå dessa handlingar.⁴³

5.2 Skyddsintresse som skäl för en kriminalisering

Kriminalisering var alltså enligt ovan nämnt ett verktyg för lagstiftarna att hålla kontroll på medborgarna med. För att kontrollen ska anses vara legitim så ska det också uppfylla en viss funktion som att värna om ett visst skyddsintresse enligt den liberala straffrättsteorin.⁴⁴ Vad begreppet skyddsintresse innebär är något som ständigt ändras i och med samhällsutvecklingen och är något som kan skilja sig från ett samhälle till ett annat. Det finns ingen riktigt klar definition över vad begreppet omfattar och vad för intressen som det alltså ska värnas om därför går det inte riktigt att rada upp det här. Men för att någorlunda begripa vad det innebär är det ofta demokratiska värderingar så som de grundläggande fri- och rättigheterna, rätten till liv, rätten till din egendom, att staten och domstolen är oberoende och den allmänna ordningen.⁴⁵ Dessa skyddsvärda intressen går även att dela upp i två kategorier "allmänintressen" och "individintressen". Vad vi klassar som "allmänintressen" är sådana värderingar och normer som bildar samhällets grundpelare som ser till att gemene medborgare håller sig inom den ram och av normer och lagar som satts upp för ett välfungerande samhälle. Vad som ska klassas som "individintressen" är vår rätt till våra liv, vår hälsa och rätten till vår integritet. Vilka skyddsintressen som vi vill värna om att bevara i samhället är en viktig del av diskussionen kring en tänkbar kriminalisering. Huvudsaken med dessa skyddsvärda intressen är dessa ska vägleda oss och ge grund i hur motiverad en kriminalisering är.⁴⁶

⁴² Jareborg, 2013, s. 42.

⁴³ SOU 2013:38, s. 475.

⁴⁴ Jareborg, 2013, s. 37–38.

⁴⁵ SOU 2013:38, s. 480–481.

⁴⁶ Jareborg, 2001, s. 51–52.

6. Analys

6.1 Lagstiftarens argument

När vi går igenom uppsatsen och argumenten som presenteras under rättspolitiska utvecklingen så är det samma argument som är uppe för debatt upprepade gånger; betydelsen av att utveckla en gemensam samhällssyn bland medborgarna där en nolltolerans ska leda till att folk håller sig borta från narkotika, det faktum att ungdomar lättare kan "skrämmas" bort av en kriminalisering av själva bruket och hur innehav ofta inte är en del av en förstagångsupplevelse och hur detta kan minska antalet ungdomar som brukar narkotika.

Först och främst tänker jag ta argumentet som innebär en form av skrämseteknik riktad främst mot ungdomar som inte haft sin debut med narkotika än. Den är problematisk ur flera perspektiv. Det är problematiskt att använda lagstiftning för att bilda en gemensam samhällsuppfattning. Det kan leda till att synen blir så pass indoktrinerad i oss medborgare att kommande generationer av lagstiftare lämnas till att avgöra dessa frågor utan någon vidare analys i ämnet. Redan där är en grundpelare i demokratin som nämnts i texten förlorad då informationen vi får inte är rättvist förmedlad. Det har dock uttryckligen varit just det ändamålet som kriminaliseringsanhängarna haft som mål att uppnå med en nolltolerans och nästan framställa narkotika som tabu. Tanken har blivit att framställa en dikotomi med å ena sidan missbrukare som samhällets utsatta å andra sidan samhällsmedborgare som bidrar till "allmänintresset". Har vi med facit i hand kunnat avgöra ifall lagstiftaren uppnått vad de strävat efter. Har samhället bildat en enad syn gällande narkotika och hur ser debatten ut.

I stycket om straffrättsteorier och allmänpreventionen nämndes hur en kriminalisering kan se till att medborgare håller varandra i schack. Detta kan delvis stämma just för vårdnadshavare i deras relation med minderåriga. Hur en kriminalisering kan väga tungt som en uppsatt samhällsnorm i en ålder där konsekvenstänket inte är lika utvecklat. Idag är droger vanligt förekommande och det var något som enligt förorden var anledningen till valet av uppsatsämne. Huruvida en minderårig bildat den uppfattningen att den väljer att förstå sig på argumenten och inte låter sig falla in i tungt missbruk är väldigt osäkert. Cigaretter är som exempel vanligt förekommande bland minderåriga oavsett skrämseteknik som använts i form av bilder och reklam gällande livshotande skador som kan uppstå i samband med rökning. Vid ett utvecklat

missbruk sker oftast bruket i samband med ett innehav av droger varvid detta gör kriminaliseringen verkningslös. Det nämndes vidare i texten att det kan gynna den minderårig som inte haft sin narkotikadebut än på så vis att det ofta sker på en annan persons innehav men då är det också ett argument mot kriminalisering.

Debatten kring kriminalisering av det egna bruket och bland argumenten som lyftes fram i debatten var ofta frågan om tillgång till vård. Under olika skeden av den rättspolitiska utvecklingen på området har argumenten varit fram och tillbaka där viljan av att ge missbrukare en minskad rädsla för att uppsöka vård och faktisk underlåtelse av straff vilket tidigare vägde tyngre än en kriminalisering. För att kort sagt förklara så är inte innehavet av narkotika som leder till missbruk utan det är bruket som leder individen in i den onda cirkeln. Det är enkelt förklarat inte frågan om missbruk ifall en försäljare av narkotika har ett innehav av ett stort parti narkotika men själv inte brukar drogen varvid en kriminalisering av det faktiska bruket slår emot de som därför hamnat i missbruk och är i störst behov av att uppsöka vård mest.

Precis som med alla andra kriminaliserade handlingar försvinner de inte mirakulöst i samband med kriminaliseringen, inte minst är det faktum att folk tar någon annans liv med vetskap om konsekvenserna handlingen medför ett tydligt bevis på det. Missbruk är än mer komplex än så, det är som nämnts i inledningen av texten något som går ut över din vardag. Det exkluderar dig ur det offentliga rummet. En missbrukare är som nämnt i den del av uppsatsen som behandlar bakomliggande teorier så pass påverkad i det centrala nervsystemet att beroendet är ett faktum, det är något personen väljer framför andra relationer i livet. Det faktum att straffen är låga eller bötesbelopp påverkar inte att personen exkluderas i samhället med den dikotomi som skapats med hjälp av uppsatta normer.

Under den del av uppsatsen som redogjorde för utvecklingen i för kriminaliseringen så nämndes som ett argument mot en kriminalisering den straffunderlåtenhet som fanns ifall en missbrukare självmant uppvisat en vilja att råda bot på sitt beroende. Denna underlåtenhet att bli bestraffad avskaffades när bruket kriminaliserades då lagstiftaren ville ta avstånd, konsekvensen blev istället fängelse. Den politiska viljan var blev tydligare när vårdfrågan vid införandet av fängelse i straffskalan motiverades med ursäkten att ”missbrukaren som sökt vård kan se sekretessen som råder inom vården som sitt skydds nät”. Lagstiftarens ursäkt blir väldigt

motsägelsefull å ena sidan tar vi krafttag å andra sidan kan vissa underlåtas åtal beroende på en skönsmässig prövning hos vårdgivaren, vilket ur ett demokratiskt perspektiv är oroväckande.

6.2 Hur väl verkar kriminaliseringen med straffrättsliga teorier?

6.2.1 Skadan och dess verkningar

Leder bruk av narkotika per automatik till en skada? Detta är något som enbart rörts vid ytligt under framtagningen av förarbetena och vad det är som samhället egentligen vill skydda och värna om med en kriminalisering. Lagstiftarna oavsett politisk vilja men främst kriminaliseringsanhängarna har inte visat någon koppling mellan sin vilja av att kriminalisera och viljan av att skydda individer. Bruk av narkotika är en handling som enbart skadar individen i sig fysiskt och psykiskt även om det onekligen kan påfresta folk i nära relationer så är den direkta skadan enbart på brukaren i sig. Det är således inte tydligt motiverat vare sig lagstiftaren egentligen vill skydda det allmänna eller det individuella intresset. Det blir därför svårt att legitimera en kriminalisering med bakgrund i den paternalistiska syn på saken som lagstiftaren har uppvisat. Ett motargument som är värt att lyfta upp är att lagstiftaren med bakgrund i den paternalistiska teorin faktiskt inte gjort någon större skillnad när det egna bruket omfattades av kriminaliseringen då innehav redan bottnar i samma teori. Det går därför att ifrågasätta om en sådan lagstiftning är legitim i och med den paternalism som utövas från lagstiftarens håll. Minimerar verkligen denna typ av detaljerad lagstiftning den större problematiken som finns i och med missbruk i samhället. För den som brukar enstaka gånger är en sådan lagstiftning inte till större skada än nytta. Det går onekligen att frågå det faktum att denna typ av lagstiftning är en inkräkning på vår personliga frihet. Det finns ingen möjlighet i Sverige att ens underlåta åtal på den grund att narkotika är funnet vid test och analys och den som nämnt i texten finns en mer utsatt målgrupp som främst blir drabbad av detta. Denna målgrupp samt även många andra blir då särskilt offer för den kräkning som myndighetsutövandet vid jakten på brukare innefattar.

Huruvida narkotika och kostnader för vård som uppstår i samband med behandling är något som kostar samhället ofrivilligt. Skulle ett sådant skyddsintresse motiveras som ett bakomliggande skäl till en kriminalisering så kan vi likväl omfatta livsmedel med höga mängder transfetter eller socker. Det är inte heller per automatik all form av narkotikamissbruk

som leder till den graden av kostnader för samhället. Med detta i vetskap går det att diskutera huruvida sambandet mellan lagstiftarens vilja att värna om sina intressen och att bruket och självskadan som uppstår är nog för att en kriminalisering ska anses vara legitim. Det råder ingen diskussion kring att handlingar som påverkar andra bör falla under ett skyddsvärt intresse men så är det inte med detta fallet vilket gör att sambandet kan ifrågasättas.

6.2.2 Kriminaliseringens effekter

Ett motargument till kriminaliseringen som ständigt uppkom under debatten var gällande det faktum att området, som omfatta det egna bruket, var så pass obetydligt att en kriminalisering inte ansågs nödvändig. Här kom kriminaliseringsanhängarna med ett ganska legitimt motargument i form av att det är, som tidigare nämnt ett antal gånger, att just narkotikadebuten oftast sker med någon annans innehav. Hur som helst innebär inte detta att kriminaliseringen abrupt kommer sätta stopp för folks vilja att testa på narkotika för första gången. Denna analys var dock nästintill obefintlig och berördes i sådana fall endast ytligt i förarbetena. Det kom alltså ingen motivering som tydliggjorde hur en kriminalisering av det egna bruket skulle effektivisera myndigheternas arbete mot narkotikans allt mer omfattande och utspridda bruk. Det var istället en ständig signalpolitik som fördes i form av att lagstiftaren ville markera samhällets nolltolerans. Som tidigare nämnt hade andra nordiska länder kriminaliserat det egna bruket. Sverige kunde självklart ha gjort en analys av effekterna, särskilt i samhällen som gärna värnar om liknande skyddsintressen som det svenska samhället. Istället blev det ständiga behovet från lagstiftarens sida att föra signalpolitik något som överskugga viktiga faktorer som annars borde ha vägts in.

6.2.3 Förkastligheten

För att en rättsstat ska fungera krävs att lagstiftningen mottas som någorlunda legitim hos medborgarna som ska rätta sig efter den. I det fall lagstiftningen överskrider den legitimitet som den är tänkt att ha är risken att den inte har någon effekt alls. Det är en viktig bakgrund till hur en konsekvens som fängelse noggrant bör övervägas innan det omfattar en handling. En kriminalisering ska således ses som ett sista alternativ för det mest klandervärda och negativa handlingarna. I de fall som gäller bruk av narkotika är denna bedömning väldigt skönsmässig och också väldigt påverkad av den repressiva syn lagstiftaren upprättat som norm i samhället. Det går dock inte obemärkt att det finns en klar röst som propagerar för att narkotika inte bör

anses vara en klandervärd handling. Denna analys på den skönsmässiga bedömning som finns för kriminalisering är något som tyvärr saknades i förarbetena till straffrättsliga ändringen. Idag när samhället i takt med utvecklingen av internet och ökad informationsfrihet går mot en mer liberal syn går det inte att inse att många förbiser handlingar som enbart skadar individen som förkastliga. Det är för mig därför inte riktigt legitimt att välja att exempelvis rikta in sig på just narkotika ur den liberala straffrättsprincipens teori när lagstiftaren valt att kriminalisera det. Alkohol har gång på gång visat sig ha ohälsosamma effekter både hos den som dricker i överflöd samt folk i dennes närhet. Det är på den grunden jag inte finner förkastligheten som en tillräckligt legitim motivering till en kriminalisering.

6.3 Slutsats utifrån det som framställts

Följer vi den rättspolitiska utvecklingen gällande kriminaliseringen av det egna bruket fanns det länge en väldigt tydlig motsättning från den socialdemokratiska regeringen. I takt med att åren gick skulle denna motsättning få sig en vändning och det socialdemokratiska stödet mot en kriminalisering skulle vara historia. När frågan sedan var ute för utredning avrådde även de tyngre instanserna från en sådan ändring i lagen men det kom ändå till att ske. Det främsta skälet var precis som den borgerliga minoriteten tidigare hade reserverat sig i Justitiekottet och det var att en kriminalisering visade på lagstiftarnas nolltolerans mot narkotikan. Detta trodde lagstiftarna utan någon egentlig analys att backa upp med, skulle leda ungdomar allt längre ifrån narkotikan. Motiveringen med avsaknad av en analys gör det svårt att tolka hur lagstiftarna egentligen tänkte vid införandet av en kriminalisering.

Det känns lite som samtyckeslagen och diskussionen som uppkommit i samband med den. Tanken är ju att det sänder en signal till medborgarna att politikerna hör och agerar men legitimiteten i utövandet försvinner vid en djupare analys av ämnet särskilt när även tyngre instanser och myndigheter motsätter sig politikernas utövande. Det faktum att politikerna faktiskt lyfter en tydlig strävan efter en gemensam åsiktsbildning i frågan om narkotika i sin helhet ger belägg för att det inte är av motverkande skäl som ändringen egentligen finner sin grund.

Lagstiftarna har gång på gång visat brist på legitimitet vid presenterade argument för att en kriminalisering är nödvändig. Det faktum att nödvändighetskravet inte är uppfyllt motsätter sig den liberala teori som annars är normgivande i straffrätten vilket urholkar legitimiteten samt att

brist på analys gör det omotiverat ur ett preventivt syfte. Det har inte heller med hjälp av vidare analys påvisats att ifall det egna bruket omfattas av en kriminalisering så skulle detta ha påvisad effekt när det kommer till att hålla ungdomar borta från narkotika. Legitimiteten bör åter vara uppe för diskussion på den grund att narkotika enbart skadar individen i sig. Om politikerna finner en motivering i paternalismen så faller det i analysen som jag gjort på den grund att alkohol har liknande verkningar och här talar vi inte ens om en legalisering av narkotika utan bara en avkriminalisering. Vi talar således alltså inte ens om att narkotika skulle bli mer lättillgängligt utan här är talar vi om ett skäl för den skönsmässiga bedömningen som lagstiftarna lämnat till vårdgivaren avskaffas då den inte är rättvis och urholkar legitimiteten i utövandet.

Det må finnas skäl som motiverar en kriminalisering utöver ovan analyserade men det är inget jag anser lagstiftarna har redogjort för ordentligt eller motiverat på saklig grund. I analysen lyfter jag även det faktum att narkotika och dess missbruk kan leda till skador som kostar samhället ofrivilligt mycket men finner här inte en tydlig motivering till hur andra aktiviteter som har liknande skadeeffekt undkommit en kriminalisering, ett tydligt exempel på detta är alkohol vid missbruk. Jag har även tagit upp det paternalistiska perspektivet i en analys som saknades hos lagstiftaren. Det är dock viktigt att betona att min diskussion inte gör anspråk på att vara uttömmande. Utifrån förarbetena och den doktrin jag tagit del av både gällande kriminalisering samt narkotikalagstiftningen så har det på en så avgränsad text inte känts möjligt att legitimera en kriminalisering utifrån motiveringarna som presenterats. Det som fick mig att skriva denna text som är alla som jag sett förlora sina liv både bokstavligen och ur ett socialt perspektiv, jag anser att i brist på ordentliga analyser och motiveringar från lagstiftarnas sida att många hade kunnat få en förändrad livssituation vid en avkriminalisering. Det finns många faktorer som leder individer till missbruk men utan någon vidare analys borde inte lagstiftarna ha skapat en dikotomi som hindrar dessa från en chans att behandla sitt beroende istället för att förlora sina liv.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Asp, Ulväng & Jareborg Nils: Kriminalrättens Grunder, 2013.

Eklöf, Margareta: The Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law och The Hague Institute for the Internationalisation of Law, 2012.

Goldberg, Ted: Legalisera Narkotika? Ett diskussionsunderlag, 2011.

Goldberg, Ted: Samhället i Narkotikan, 2005.

Jareborg, Nils: Allmän kriminalrätt, 2001.

Jareborg, Nils: Straffrättens gärningslära, 1995.

Kleineman, Jan. "Rättsdogmatisk metod", i: Körling, Fredric & Zamboni, Juridisk Metodlära, 2013.

Olsson, Björn: Narkotika om problem och politik, 2011.

Parker, Howard, Measham, Fiona, Aldridge, Judith: Illegal Leisure Normalization of Adolescent Recreational Drug Use, 2001.

Tham, Henrik: Kriminalpolitik Brott och Samhälle i Sverige sedan 1965, 2018.

Söderström, Carl-Henrik: Narkotikalagstiftning. Carnegie Rapportserie 1, Sverige, 1985.

Offentligt tryck

Departementsserien

Ds Ju 1986:8.

Utskottsbetänkanden

JuU 1981/82:47.

JuU 1982/83:37.

JuU 1984/85:12.

Propositioner

Prop. 1968:7.

Prop. 1987/88:71.

Prop. 1992/93:142.

Svensk författningssamling

SFS 1969:33.

SFS 1968:64.

SFS 1972:193

SFS 1981:226.

SFS 1988:286.

Statens offentliga utredningar

SOU 1992:61.

SOU 1984:13.

SOU 2013:38.

Övrigt

<https://www.berlingske.dk/samfund/koebenhavn-vil-goere-hashalg-lovligt>, 2019-04-17.

<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/safungerareu/sveriges-vag-till-eu-medlemskap/>, 2019-04-17.

9 § Narkotikastrafflagen

Narkotikakommissionen, Narkotikastrafflagen m.m., PM nr 8 december 1983.